1 HENSIKT OG OMFANG 2
2 VEGETASJONSKONTROLL 3
2.1 Metoder og utstyr 3
2.2 Organisasjon 4
2.2.1 Driftsoppgaver 4
2.2.2 Vedlikeholdsoppgaver 4
2.2.3 Krav til kompetanse 4
2.3 Planer for vegetasjonskontroll 4
2.4 Vegetasjonskontroll av hensyn til togframføringen 5
2.4.1 Hensyn til sikt til signalanlegg 5
2.4.2 Hindre trebrekk og vindfall over sporet 5
2.4.3 Hensyn til risiko for elgpåkjørsler 5
2.4.4 Hensyn til drenering 6
2.4.5 Hindre rotsprengning 6
2.4.6 Hindre løvfall på skinnene og på ballastoverflaten 6
2.4.7 Hindre skader på gods 6
2.4.8 Hensyn til fri sikt til fastpunkter 6
2.5 Vegetasjonskontroll av hensyn til sikkerheten for omgivelsene 6
2.5.1 Sikt til tog fra usikrede planoverganger 6
2.5.2 Sikt til sporet fra tog 7
2.5.3 Lav risiko for brann 7
2.6 Vegetasjonskontroll av hensyn de reisendes opplevelse 7
2.6.1 Godt utsyn fra toget 7
2.6.2 Redusert flimmer som er ubehagelig for reisende 7
2.7 Arealer som ikke skal behandles 7
2.8 Områder som midlertidig ikke skal behandles 8
3 VEGETASJONSKONTROLL PÅ NABOEIENDOM 9
3.1 Naboloven 9
3.1.1 Framgangsmåte 9
3.2 Jernbaneloven 10
3.2.1 Framgangsmåte 10
3.3 Signalloven 11
3.4 Nødrett 11

1 HENSIKT OG OMFANG

Kapitlet gir regler for vegetasjonskontroll i sideterrenget.

Formålet med vegetasjonskontroll i sideterrenget er hensynet til togframføring, sikkerheten for omgivelsene og de reisendes opplevelse.

2 VEGETASJONSKONTROLL

Vegetasjonskontroll langs jernbanelinjene går ut på å fjerne eller hindre framvekst av trær, greiner og kratt som er eller kan ventes å bli farlige eller være til ulempe for jernbanedriften. Vegetasjonskontroll omfatter også fjerning av trær og busker som er til sjenanse for de reisende.

Av hensyn til *togframføringen* skal følgende mål oppnås:

- sikt til signalanlegg
- ikke trebrekk og vindfall over sporet
- lav risiko for elgpåkjørsler
- ikke skade på drenering
- unngå rotsprengning
- lite løvfall på skinnene og på ballastoverflaten
- unngå skader på gods
- fri sikt til fastpunkter

For å ivareta *sikkerheten for omgivelsene* skal følgende mål oppnås:

- sikt til tog fra usikrede planoverganger
- sikt til sporet fra tog
- lav risiko for brann

For å ivareta hensynet til *de reisendes opplevelse* skal følgende mål oppnås:

- godt utsyn fra toget
- redusert flimmer som er ubehagelig for de reisende

I en viss grad vil gjennomføring av tiltak for å nå ett av målene føre til at også andre mål nås. For å nå de forskjellige målene for vegetasjonskontroll vil forskjellige metoder måtte settes inn.

Mål for å ivareta hogstavfall er at det skal

- fjernes når det er skjemmende og til sjenanse for naboer og allmennhet
- utnyttes som ressurs hvis hensiktsmessig (vanligvis stammer med diameter over 8 - 10 cm)
- fjernes av hensyn til brann hvor det er risiko for antennelse
- fjernes hvis det kan tiltrekke elg; gjelder hogstavfall av furu og løvtrær i tidsrommet september-april
- etterlates på stedet, i nødvendig grad kvistet og lunnet, når det ikke skjemmer og er til sjenanse

2.1 Metoder og utstyr

Følgende metoder og utstyr kan være aktuelle:

- Maskinelt knuseutstyr som framføres på sporet.
- Ryddesag på løvkratt (brukes på kratt over 1 m) og stubbebehandling med ugrasmiddel.
- Motorsag på løvtrær (brukes på trær) og stubbebehandling.
- Ryddesag og motorsag på nåletrær. Nåletrær skal ikke stubbebehandles.
- Selektiv behandling av løvkratt med ugrasmiddel v.h.a. sprøyteutstyr framført på sporet. Brukes når krattet ikke er høyere enn 1-1,5 meter.

- Selektiv behandling av løvkratt med ugrasmiddel v.h.a. ryggsprøyte. Brukes når vegetasjonen ikke er høyere enn 1 meter.
- Kutte og skjære bort greiner.
- Brenning for å hindre ukontrollerte gras- og skogbranner. Brukes etter avtale med lokale brannmyndigheter.

2.2 Organisasjon

Regionene skal planlegge og gjennomføre all vegetasjonskontroll. Ansvaret er delegert til baneier som del av drift og vedlikehold.

2.2.1 Driftsoppgaver

Som driftsoppgaver regnes å

- kartlegge behov for strakstiltak
- iverksette strakstiltak. Hvis tiltaket berører vegetasjon hos nabo, skal prosedyre beskrevet i avsnitt 3 følges.

2.2.2 Vedlikeholdsoppgaver

Som vedlikeholdsoppgaver regnes å

- kartlegge behov for vegetasjonskontroll. Hvis behovet for vegetasjonskontroll krever tiltak på naboeiendom, skal det utarbeides planer for inngrepene som beskrevet i avsnitt 2.3.
- iverksette vegetasjonskontroll. Hvis tiltak skal gjennomføres på naboeiendom, skal prosedyre beskrevet i avsnitt 3 følges.

2.2.3 Krav til kompetanse

Den enkelte region skal som et minimum ha rådgivere med fagutdannelse som gartner eller skogtekniker. Personale som skal utføre hogge- og ryddearbeidet skal gjøre dette på en faglig og sikkerhetsmessig forsvarlig måte. Opplæring i hogst- og ryddearbeid skal være dokumentert og basere seg på forskrift til arbeidsmiljøloven (best. nr. 555), "Bruk av arbeidsutstyr", kap. VI, §18-21.

Alle som kjøper og bruker ugrasmidler skal ha gyldig autorisasjon iht. forskrift om plantevernmidler av 7. februar 1992 og "Instruks for utstedelse av autorisasjonsbevis for bruk og kjøp av plantevernmidler".

De samme krav stilles til innleid personale.

2.3 Planer for vegetasjonskontroll

Årlige planer for bruk av ugrasmidler til vegetasjonskontroll skal inneholde følgende:

- busk- og krattsprøyting; strekninger og omtrentlig antall km oppgis, evt. daa
- utstyr som brukes til busk- og krattsprøyting oppgis; planlagt funksjonstesting beskrives
- hvilke preparater som brukes til busk og kratt oppgis
- antall ml preparat pr. dekar til busk og kratt oppgis
- antall liter vann til busk og kratt oppgis
- stubbe- og stammebehandling; strekninger og antall km oppgis, evt. daa
- for nåletrær: strekning, utstyr, preparat, væskeforbruk oppgis

I tillegg inngår planlagt vegetasjonskontroll i regionenes vedlikeholdsplaner.

2.4 Vegetasjonskontroll av hensyn til togframføringen

I et 10 m bredt belte, på begge sider av sporet, regnet fra spormidt, bør det ikke være vegetasjon over markhøyde. Trær og busker bør som regel fjernes i dette området.

2.4.1 Hensyn til sikt til signalanlegg

Alle signaler skal være synlige i minst 8 sekunder, minimum 250 meter, før passering. Vegetasjon som hindrer sikten eller kan ventes å hindre sikten under ugunstige værforhold, skal fjernes umiddelbart. I kurver vil siktlinjen til signalanlegg ligge i sideterrenget til sporet. En sone på ca. 20 m fri for vegetasjon vil normalt være tilstrekkelig.

Iverksettelse av tiltak:

- strakstiltak iverksettes ut fra visitasjon av strekningen
- preventive tiltak planlegges og iverksettes ut fra dimensjonerende hastighet, kurveradius og vegetasjonstype

2.4.2 Hindre trebrekk og vindfall over sporet

Trær og greiner som uten spesielle snø- eller vindpåkjenninger er nærmere strømførende deler enn 3 meter, skal fjernes.

Trær og greiner som under spesielle snø- og vindforhold kan bøyes nærmere strømførende deler enn 3 meter, skal fjernes.

Trær som under sterk vind, eventuelt kombinert med ising eller tung snø, kan brekke eller velte over sporets, kontaktledningsanleggets og strømforsyningens komponenter, skal fjernes.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger når trærne er nedtynget av snø og is avdekker behov for øyeblikkelig hogging av enkeltrær
- forebyggende tiltak i form av hogst og tynning skal planlegges og iverksettes

2.4.3 Hensyn til risiko for elgpåkjørsler

Regionene skal føre statistikk over antall elgpåkjørsler og ulemper og skader for togframføringen som elgpåkjørsler medfører. I den grad regionene kan dokumentere at elgpåkjørsler er til ulempe og skade for togframføringen skal det iverksettes tiltak for å redusere antall påkjørsler.

Vegetasjonskontroll som tiltak mot elgpåkjørsler skal utføres etter følgende regler:

- Ut til ca. 20 meter fra sporet skal all vegetasjon som kan være føde eller skjul for dyrene, fjernes og holdes nede. Med uttrykket "holdes nede" menes iverksetting av vegetasjonskontroll som først fjerner og deretter effektivt motvirker at beitevegetasjon finnes.
- Utenfor 20-meters-beltet skal i et 10-meters belte all beitevegetasjon fjernes og holdes nede. Glissen bestand av gran kan stå. Slike graner skal kvistes for friskt bar minimum 3 meter opp på stammen.
- Hogstavfall av løvtrær og furu som kan være føde for elg, skal når hogging er utført september-april, fjernes fra 30-meters-sonen umiddelbart.

Iverksettelse av tiltak:

- tiltak skal iverksettes ut fra en regional eller strekningsvis strategi

Når det besluttes at tiltak i form av vegetasjonskontroll skal iverksettes også på naboeiendom, skal prosedyre beskrevet i avsnitt 3 benyttes.

2.4.4 Hensyn til drenering

Kratt og busker som vokser langs og i grøfter på en slik måte at vannløpet hindres, eller som kan vokse inn i drensrør, skal fjernes.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger avdekker behov for øyeblikkelig rydding og rensk
- forebyggende tiltak i form av rydding og rensk før situasjonen blir risikabel, skal planlegges og iverksettes

2.4.5 Hindre rotsprengning

Trær som spirer i forstøtningsmurer og fjellskjæringer skal fjernes før de forårsaker rotsprengning.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger avdekker behov for øyeblikkelig rydding og rensk
- forebyggende tiltak i form av rydding og rensk før situasjonen blir risikabel, skal planlegges og iverksettes

2.4.6 Hindre løvfall på skinnene og på ballastoverflaten

Det skal vurderes å fjerne vegetasjon som forårsaker at det legger seg løv på skinnene og på ballastoverflaten.

2.4.7 Hindre skader på gods

Når greiner fra trær og busker vokser inn i minste tverrsnitt eller under snøvekt og nedising blir bøyet inn i minste tverrsnitt, kan det føre til skade på gods som transporteres i åpne vogner. Slik vegetasjon skal ikke forekomme.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger eller kjøring med egen målevogn avdekker hvor strakstiltak skal settes inn
- forebyggende tiltak i form av rydding og rensk skal planlegges og iverksettes

2.4.8 Hensyn til fri sikt til fastpunkter

Det skal være fri sikt mellom sikringspunkter og mellom sikringspunkter og brukspunkter i GVUL-nettet.

2.5 Vegetasjonskontroll av hensyn til sikkerheten for omgivelsene

2.5.1 Sikt til tog fra usikrede planoverganger

Innen jernbanens eget område fjernes trær, busker, greiner, høyt gress mm. i den utstrekning det er nødvendig. For fjerning av vegetasjon utenfor jernbanens eget område vises til avsnitt 3.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger avdekker behov for øyeblikkelig rydding og rensk
- forebyggende tiltak i form av rydding og rensk skal planlegges og iverksettes

2.5.2 Sikt til sporet fra tog

Vegetasjon som hindrer fri sikt til sporet på minimum 250 meter, skal fjernes.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger avdekker behov for øyeblikkelig rydding og rensk
- forebyggende tiltak i form av rydding og rensk skal iverksettes etter fagmessig planlegging

2.5.3 Lav risiko for brann

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger avdekker behov for øyeblikkelig rydding
- forebyggende tiltak i form av rydding og rensk før situasjonen blir risikabel, skal planlegges og iverksettes

2.6 Vegetasjonskontroll av hensyn de reisendes opplevelse

2.6.1 Godt utsyn fra toget

Et godt utsyn fra toget er viktig for de reisendes opplevelse. Vegetasjon hindrer ofte utsyn fra toget.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger ved å kjøre passasjertog for å avdekke behov

2.6.2 Redusert flimmer som er ubehagelig for reisende

Flimmer forårsakes av vegetasjon nær sporet kombinert med lys. De reisende opplever ofte flimmer som ubehagelig og trettende.

Iverksettelse av tiltak:

- visitasjon av strekninger ved å kjøre passasjertog for å avdekke behov

2.7 Arealer som ikke skal behandles

Arealer hvor risiko for forurensning er til stede, skal ikke behandles med ugrasmidler.

Regionene skal ha banevise oversikter over slike arealer (gjelder bl.a. drikkevann, brønner, andre vannkilder mv.).

Det skal ikke benyttes plantevernmidler på områder hvor rask nedbrytning av midlene ikke er tilstede. Det skal heller ikke benyttes plantevernmidler på arealer hvor det er lett gjennomtrengelig jord/grunn som sandjord og på spor med tykt pukklag.

Plantevernmidler skal ikke benyttes på arealer hvor det er risiko for kjemikalieresistens eller på en slik måte at kjemikalieresistens kan oppstå.

2.8 Områder som midlertidig ikke skal behandles

Planlagte ombygningsstrekninger skal ikke behandles med ugrasmidler året før og samme år som ombygging skal utføres.

3 VEGETASJONSKONTROLL PÅ NABOEIENDOM

Jernbaneverket har løpende behov for å foreta inngrep på annen manns grunn i form av hogging av trær og annen vegetasjonskontroll. Det er viktig at vegetasjonskontrollen langs linjen kan utføres på rasjonell og kostnadseffektiv måte. Det er vanligvis hensiktsmessig å drive forebyggende hogst og kontroll, imidlertid er man også ofte nødt til å gå inn med strakstiltak.

Utgangspunktet bør være at man alltid forsøker å inngå avtale med grunneier eller rettighetshaver før inngrep iverksettes. Dette gjelder uavhengig av at jernbaneloven og naboloven gir hjemmel for å gjennomføre en viss vegetasjonskontroll på annen manns grunn.

Avtaler bør være skriftlige. Muntlige avtaler kan være tilstrekkelig i enkle sakstilfelle hvor kutting av greiner etter nabolovens §12 skal iverksettes.

Jernbaneloven av 11. juni 1993 nr. 100, gir hjemmel for å gi pålegg om fjerning av trær og annen vegetasjon innenfor en 30-meters grense når hensynet til togframføring og sikkerhet tilsier det. Slik bestemmelsen er utformet gir den også hjemmel for at løpende, forebyggende vegetasjonskontroll kan foregå. Vedtak om pålegg skal gjøres etter reglene i forvaltningsloven. Det skal ytes vederlag etter skjønn som ved ekspropriasjon. Saker som behandles etter bestemmelsen i jernbaneloven vil nødvendigvis måtte ta tid på grunn av lang saksgang. Vegetasjonskontroll etter jernbanelovens vil mest være av forebyggende karakter.

Naboloven gir hjemmel for relativt raske tiltak i form av å hogge trær og skjære av greiner i grenselinja. Naboen skal varsles og gis sjanse til å fjerne vegetasjonen selv.

For at de reisende skal ha en mest mulig interessant og behagelig reise, er det ønskelig å intensivere hogging og rydding av vegetasjon for å gi bedre utsyn og mindre flimmer. Verken jernbaneloven eller naboloven gir hjemmel for vegetasjonskontroll ut fra dette hensynet. Ofte vil man oppnå bedre utsyn og mindre flimmer fordi man hogger av sikkerhets- eller framføringshensyn, men ikke alltid og ikke varig. For å få tilgang til å hogge på annen manns eiendom for å bedre utsyn, kreves avtale med grunneier eller rettighetshaver.

Det forekommer tilfeller hvor annenmanns tre medfører en så overhengende fare for jernbanedriften at det ikke er tid til å innhente forhåndssamtykke. Jernbaneverket har da adgang til å iverksette hogging straks uten erstatningsrettslige konsekvenser (nødrett).

3.1 Naboloven

I byer og tettsteder vokser naboens trær ofte innover sporområder og hindrer sikt til signal eller på annen måte er en risiko eller ulempe for togdriften. Etter nabolovens §12 har Jernbaneverket lov til å kutte trær eller skjære av greiner *etter grenselinjen* når trær eller greiner er til ulempe eller skade.

Naboen skal varsles på forhånd og gis en rimelig tid til selv å ta bort det som er til skade eller ulempe.

3.1.1 Framgangsmåte

Behovet for kutting og skjæring av trær og greiner på naboeiendom fastlegges ved visitasjon eller målevognkjøring.

Avtale forsøkes inngått:

- Avtale med treeier skal forsøkes. Avtale kan f.eks gi rett til større inngrep enn hva loven gir.

- Mal for skriftlig avtale er gitt i vedlegg 13.a. Retningslinjer om avtalens innhold er gitt i vedlegg 13.b.
- Saksdokumentene arkiveres.
- Hvis muntlig avtale er inngått, skal det rapporteres til baneeier som arkiverer et notat om saken.

Inngåelse av avtale mislykkes:

- Det skal lages en beskrivelse av situasjonen hvor det skal gjøres rede for skade og ulempe som vegetasjonen påfører Jernbanen. Banestrekning og kilometer oppgis. Eier eller rettighetshavers navn oppgis. Beskrivelsen skal danne grunnlag for vedtak om iverksettelse av kutting og skjæring.
- Den respektive baneeier gjør vedtak om at hogging og kutting i grenselinjen skal finne sted.
- Baneieren varsler eieren eller rettighetshaver skriftlig og gir minst 3 ukers frist for at eier selv kan utføre nødvendig tiltak. I varslet skal det henvises til lovparagrafen.
- Saksdokumentene arkiveres
- Etter fristens utløp iverksettes tiltak

3.2 Jernbaneloven

Jernbanelovens §10 har bestemmelse som gir Jernbaneverket rett til å få utført vegetasjonskontroll *på annen manns grunn*. Retten gjelder innenfor 30 meter fra nærmeste spor når hensynet til togframføring eller omgivelsenes sikkerhet tilsier det.

Eier eller rettighetshaver har krav på vederlag for skade, ulempe og direkte utgifter som skyldes tiltaket. Vederlaget fastsettes ved skjønn etter samme regler og prinsipper som gjelder ved ekspropriasjon.

"Kjøreveiens eier kan pålegge eier av naboeiendom, eller rettighetshaver til slik eiendom, å fjerne trær og annen vegetasjon innenfor 30-meters grensen som nevnt i første ledd, når hensynet til togframføring eller omgivelsenes sikkerhet tilsier det. Etterkommes ikke pålegget, kan kjøreveiens eier selv besørge vegetasjonen fjernet.

Eier eller rettighetshaver har krav på vederlag etter skjønn for skade og ulempe som følger av annet ledd, samt for eventuelle utgifter forbundet med dette. Dersom det i tide er gitt skriftlig beskjed om at planting innenfor 30-meters grensen ikke skal skje, har eier eller rettighetshaver ikke krav på vederlag".

Eier eller rettighetshaver har krav på vederlag for skade, ulempe og direkte utgifter som skyldes tiltaket. Vederlaget fastsettes ved skjønn etter samme regler og prinsipper som gjelder ved ekspropriasjon.

Jernbaneverket kan gi melding til eier eller rettighetshaver før han planter til nye områder dersom plantingen kan fjernes etter loven. Når slikt varsel er utsendt og mottatt, har eier ikke krav på vederlag når pålegg om fjerning kommer.

3.2.1 Framgangsmåte

Behovet for vegetasjonskontroll kartlegges og mest mulig forebyggende tiltak planlegges.

Avtale forsøkes inngått:

- Det skisseres en plan for inngrepet og lages en kortfattet beskrivelse om hensikten med tiltaket. Tidshorisonten med gjentatte behandlinger skal beskrives. Kalkyle over kostnadene hentes fra budsjettforslaget og forslag til vederlag til treeier anslås.

- Forhandlingsgrunnlag angående vederlag godkjennes av baneeier.
- Treeier kontaktes og det bes om forhandlinger
- Avtale underskrives
- Sakens dokumenter arkiveres
- Vegetasjonskontrollen starter opp og iverksettes

Inngåelse av avtale mislykkes:

- Saksgrunnlaget suppleres i nødvendig grad, det skal lages en beskrivelse av situasjonen hvor det skal gjøres rede for den skade og ulempe som vegetasjonen påfører jernbanen. Banestrekning og kilometer oppgis. Eier eller rettighetshavers navn oppgis. Det må også nøye beskrives hvordan vegetasjonsbekjempelsen skal foregå for å oppnå den ønskede effekt, se vedlegg b om hva saksgrunnlaget bør inneholde.
- Grunneier varsles om at saksbehandling med hjemmel i jernbaneloven er startet opp.
- Saken forelegges baneregionsjefen som fatter vedtak om å gi pålegg.
- Regionsjefen begjærer skjønn for å fastsette vederlag for inngrepet, lov om vederlag ved oreigning av fast eigedom av 6. april 1984 nr.17.
- Vedtak om pålegg om å iverksette nødvendig vegetasjonskontroll sendes ut med tre ukers klagefrist.
- Regionsjefen er første klageinstans og Myndighetsdirektør er andre klageinstans.
- Det avholdes skjønn og vederlag fastsettes.
- Grunneier godtar pålegget og utfører vegetasjonsbekjempelsen som beskrevet.
- Vegetasjonskontrollen følges opp av Jernbaneverket i de påfølgende år i samsvar med beskrivelsen.
- Vederlag utbetales.
- Saksdokumentene arkiveres.

Grunneier godtar ikke pålegget og klager avgjørelsen:

- klagesaken behandles
- saken avsluttes men Jernbaneverket utfører selv tiltakene iht. beskrivelsen
- vederlag utbetales
- Jernbaneverket dekker grunneiers (rettighetshavers) nødvendige utgifter ved skjønn.
- Skjønnsprosesslovens § 42, av 1.6.1917 nr 1.
- saksdokumentene arkiveres
- vegetasjonskontrollen følges opp av Jernbaneverket i de påfølgende år iht. beskrivelsen

3.3 Signalloven

Der sikten mellom fastpunkter i GVUL-nettet hindres av vegetasjon på annenmanns grunn, kan signalloven av 9. juli 1923 benyttes. Denne loven gir jernbanen rett til å fjerne vegetasjon som hindrer slik sikt. Anvendelse av loven forutsetter at man viser stor forsiktighet ved fjerning av vegetasjon på annenmanns grunn. Varsling utføres alltid.

3.4 Nødrett

Det forekommer tilfeller hvor naboens trær medfører en så overhengende fare for jernbanedriften at det ikke er tid til å innhente forhåndssamtykke. Jernbaneverket har da adgang til å iverksette hogging straks uten erstatningsrettslige konsekvenser. *En god regel er å alltid varsle naboen på telefon*. Dette følger av alminnelige nødrettslige betraktninger samt skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr.26 § 1-4.

Det må presiseres at faren må være umiddelbar og alvorlig for at hogging skal kunne iverksettes i medhold av nødrettsbetraktninger. Hogging må ikke overstige det som er strengt nødvendig for å avverge faren. Inngrep utover dette er ulovlig og vil dessuten medføre erstatningsplikt.

Dersom hogging har funnet sted på dette grunnlag, skal tilfellet beskrives og rapporteres til Baneeier. Det skal føres statistikk over tilfelle av hogst på dette grunnlag. Det skal sendes melding til treeier om det inntrufne.